TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA
Etenduskunstide osakond
Teatrikunsti visuaaltehnoloogia õppekava
Dekoraator-butafoori õppesuund

Evelyn Bernard

ENDLA TEATRI LAVASTUSELE „VARES“ LOODUD BUTAFOORSETE ELEMENTIDE TÖÖPROTSESSI JA TEHNOLOOGIATE ANALÜÜS

lõputöö

Praktilise osa juhendaja: Silvi Kard
Kirjaliku osa juhendaja: Holger Rajavee

Kaitsmisele lubatud .....
(juhendaja allkiri)

Viljandi 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS **3**

1. ENDLA TEATER JA LAVASTUS „VARES“ **4**

2. LAIBAKUURI VALMISTAMINE **6**

2.1. Jalgade vormide valmistamine 6

2.1.1. Kolmeosaline vorm 6

2.1.2. Kaheosaline vorm karbis 8

2.1.3. Kaheosaline vorm kilega 10

2.1.4. Kaheosaline vorm penoplastiga 11

2.2. Jalgade valmistamine 12

2.2.1. Jalad akrüülhermeetikuga 13

2.2.2. Jalad montaaživahuga 16

2.3. Katsetused ja viimistlemine 18

2.4. Lõpp-tulemus 20

3. ROTIMASKIDE VALMISTAMINE **23**

3.1. Varaformist karkass 23

3.2. Karkassi katmine ja sisu tekitamine 26

4. JÄRELDUSED NING ENESEANALÜÜS **28**

KOKKUVÕTE **30**

KASUTATUD ALLIKAD **31**

LISAD **32**

Lisa 1 Laibakuur laval 32

Lisa 2 Valmis rotimaskid 34

Lisa 3 Rotimaskid laval 36

SUMMARY **37**

SISSEJUHATUS

Minu praktiline lõputöö seisnes osalises mahus dekoratsioonielementide ja rekvisiitide loomises Endla teatri lavastusele “Vares”, mis esietendus 8. märtsil aastal 2014. Vastavalt kokkuleppele olid minu ülesanneteks laibakuuri imiteeriva seina valmistamine ning nelja suure personaalselt kindlale näitlejale sobiva rotimaski loomine.

Enesele seatud eesmärgiks oli lisaks korrektse ja lavastuse sisuga haakuva lõpp-tulemusele saavutamisele leida ka iga detaili valmistamisel meetod, mis oleks kõige optimaalsem nii aja- ja materjalikulu kui töömahtu ja -vaeva arvestades. Käesoleva kirjaliku töö eesmärgiks ongi selgitada kasutatud tehnoloogiate väljakujunemise viise ja põhjuseid ning kirjeldada detailselt töökäiku.

Oma kirjaliku töö esimeses peatükis tutvustan põgusalt lavastuse sisu ning sellega seotud meeskonda ja minu tööprotsessi kujunemist. Teises peatükis keskendun detailselt laibakuuri valmistamisele ning selle loomiseks sobiva tehnoloogia väljatöötamisele ja töö käigus tekkinud ideedele ning katsetustele. Kolmandas peatükis annan ma näitliku ülevaate rotipeade valmistamise protsessist ning seejärel võtan neljandas peatükis kokku püstitatud eesmärgi ja saavutatud lõpp-tulemuse vahekorra ning analüüsin tehtud tööd ja saadud kogemust.

1. ENDLA TEATER JA LAVASTUS „VARES“

“Vares” on Mart Kivastiku kirjutatud teatritekst, mis Kalju Komissarovi lavastuses esietendus Endla teatri suures saalis 8. märtsil 2014. Lavastuse kunstnikuks oli Liina Unt, valguskunstnikuks Margus Vaigur, videokujundajateks Argo Valdmaa ja Terina Tikka ning helikujundajaks Feliks Kütt. Endla teatri kodulehel on lavastust kirjeldatud järgmiselt:

> *Mart Kivastiku teatritekst “Vares” on groteski ja thrilleri piirimaadel balansseeriv haarav müsteerium, mis toetub suuresti tõsielulisele ainesele. Loo nimitegelane Johannes Vares (1889-1946) oli Pärnu arst ja eksperimenteerimisjanuline poeet, kes kasutas lennukat kunstnikunime Barbarus. 1940. aastal sai temast koos Johannes Semperi, Johannes Lauristini, Nigol Andreseni jt üks esimesi kommunistide kaastöölisi, kes valitsusliikmetena soostusid koheselt kõigi Stalini ränkade direktiividega. Mastaapse ajaloodraama dekoratsioonideks on Eesti vabariik ja selle hale lõpp, mis purustas inimestes kõik lootused vabale rahvale ja riigile; ENSV sünd ja algusaastad, millega kaasnes repressioonide laine; ning lõpuks meie peategelase Johannes Varese mõistatuslik surm. Oli see nüüd enesetapp või võimu arveteõiendamine, ei tea täpselt tänaseni keegi.*[1]

Võimalust konkreetse lavastuse väljatoomises kaasa lüüa ning seda oma lõputööna vormistada pakkus mulle kunstnik Liina Unt sügisel 2013. Võtsin pakkumise vastu, sest olles olnud varem korduvalt Endla teatris praktikal, teadsin juba mõningal määral sealset kollektiivi ja võimalusi ning lisaks tundus mulle huvitav ka konkreetse lavastuse jaoks tarvis olev kujundus. Novembris 2013 toimunud kavandite vastuvõtmisel lavamaketti nähes ning kunstnikuga arutades sai otsustatud, et minu põhiülesandeks jääb laibakuuri imiteeriva seina loomiseks tehnoloogia väljatöötamine ja selle teostamine. Hilisemal kohtumisel Liina Unt’i ja Andrus Jõhvikuga

[1] Endla teatri kodulehekülg (15.03.2014)

[2] Douglas and Sturgess. *Varaform instructions* (05.05.2014)

leppisime kokku, et sellele ülesandele lisandub veel nelja suure rotimaski valmistamine. Ülejäänud dekoratsioonid ja rekvisiidid teostasid butafoor Silvi Kard ning dekoraator Heli Laul.

Minu reaalne praktiline töö Endla teatris toimus ligi kahe kuu vältel vahemikus jaanuar kuni märts 2014. Lisaks lavastuse kunstnikule puutusin oma töös kokku ning sain abi järgmistelt inimestelt:

Butafoor: Silvi Kard

Lavastusala juht: Andrus Jõhvik

Lavameister: Kaido Päästel

Dekoraator: Heli Laul

Õmblusala juht: Ester Kasenurm

Puusepp: Viljar Viik

Konsultandina oli telefoni teel suureks abiks Vanemuise teatri butafoor Terje Kiho ning kolmandas peatükis kirjeldatavate vormide valmistamisel aitasid mind oma jalgadest jäljendite andmisega Irja Bernard, Roman Rein, Rando Lindal ning Oskar Seeman.

Tööprotsess algas materjalide ja töömeetodite planeerimisega. Minu ülesanneteks olid niisiis luua laibakuuri kujutav sein (vt lisa 1) ning neljale konkreetsele näitlejale personaalselt sobivad rotimaskid (vt lisa 2). Järgnevates peatükkides keskendungi nende jaoks tehnoloogiate väljatöötamisele ning teostamisele.

2. LAIBAKUURI VALMISTAMINE

Vastavalt kunstniku nägemusele pidi nimetatud dekoratsioon kujutama endast ääristatud vineerseina mõõtmetega 1000x2250mm, mis oleks täidetud originaalsuuruses mudelitega jalalabadest. Peale eeldatava jaotuse paika panemist ning mõningaid arvutusi sai selgeks, et tarvis oleks meisterdada ligikaudu 50 paari jalgu. Kõige efektiivsem ning loomutruu tulemuse saamise meetod tundus olevat päris jalgadest kipsjäljendi võtmine ning arvestades eeldatavat ajakulu oli selge, et neid jäljendite vorme peaks olema ligi kümmekond paari.

2.1. Jalgade vormide valmistamine

Olles varem küll kipsjäljendeid võtnud, kuid mitte kunagi inimese jalgadest, siis tuli planeerida ja välja töötada kõige efektiivsem meetod nii materjali kokkuhoidu kui hilisemat kasutamismugavust silmas pidades. Oli selge, et vormi jala küljest kättesaamiseks on tarvis see valada mitmes osas ning erinevatest tükkidest koosnevana. Järgnevalt kirjeldangi erinevaid meetodeid ning tehnoloogiaid, mis katsetamise tulemusel välja kujunesid.

2.1.1. Kolmeosaline vorm

Esmalt proovisin Terje Kiho soovitusel võtta jäljendit kolmeosalisena ning iseenda jalast. Alustuseks valasin kingakarbi põhja asetatud toidukile peale kihi kipsipulbri ja vee segamisel saadud massi, silusin selle tasaseks ning lasin umbes viis minutit kivistuda. See oli vajalik, et vormi põhi tugevam oleks ning kauem vastu peaks. Seejärel segasin uue koguse kipsisegu, mille tegin sedakorda tahtlikult pisut vedelama, ja valasin selle juba kivistunud põhja peale umbes 10-15mm paksuselt. Sinna sisse asetasin hoolikalt vaseliiniga määritud jala ning hoidsin seda liikumatult kuni kips katsudes tahke tundus. Peale seda eemaldasin jala äärmiselt ettevaatlikult, et veel pisut rabedat vormi mitte lõhkuda, puhastasin jala ning ka vormi kuivanud kipsipurust ja jääkidest ning uuristasin vormi sisse noaga koonusjad augud, mis lihtsustaksid hiljem vormi

erinevate osade haakumist. Seejärel katsin taas vaseliiniga nii jala kui nüüd ka tahkunud vormi, et jäljendi teine osa esimese külge ei kivistuks. Asetasin jala ettevaatlikult tagasi vormi ning tekitasin mõlemale poole pahkluu juurde plastiliinist nn seinad, mis takistaksid kipsisegul liialt kaugele valgumast. Kipsisegusse panin alguses võrdlemisi vähe pulbrit, et see võimalikult vedel oleks ning jalale valades kindlasti ka varbavahed täidaks, saamaks võimalikult detailset ja originaalilähedast vormi. Peale esimese õhukese ja vedela kihi valamist ootasin pisut, et see veidi kivistuks ning samuti, et segamisnõus olev mass taheneks ning võimaldaks seega hõlpsamini kasvatada ja vormida piisava paksusega kiht jala peale. Kui see oli saavutatud, lasin vormil tahkuda ning tundsin kuidas see jala ümber soojemaks muutus. Pealmist kihti aeg-ajalt vajutades ootasin ligi 5 minutit kuni see tundus piisavalt tahke. Seejärel eemaldasin plastiliinist “seinad”, uuristasin värskelt valatud vormi tagumisse ossa koonusjad augud ning määrisin selle osa hoolikalt vaseliiniga. Uue kipsiseguga valasin seejärel ära ka vormi kolmanda ehk kanna osa. Segu tegin sedakorda juba alguses pisut paksema, et oleks võimalik hõlpsamini vorm paika saada. Peale järjekordset kivistumise ootamist hakkasin aeglaselt varbaid ning hüppeliigest liigutades ning servadest noaga uuristades vormi ettevaatlikult eemaldama. Varbaid kattev osa tuli kegesti ära, ent kanna osa murdus eemaldamise käigus kaheks. Võimalik, et pikema ootamise ja kivistumisega seda probleemi tekkinud ei oleks. Samas selgus hiljem, et jalalaba mudelite tegemise juures tuli see isegi kasuks.

Joonis 1 Esimene kipsjäljend

Kolmeosalise vormi valmides sai selgeks, et see ei ole siiski kõige efektiivsem ja mõistlikum variant. Saadud vormi uurides selgus veel, et parem oleks kui jalalaba vajuks kipsisegusse ning

oleks ka kivistumise ajal seal loomulikult, mitte surutuna, sest vastasel juhul jäävad sellest vormist saadavad jalgade mudelid liiga lameda tallaga ning mulje lõdvast ja rippuvast laibajalast ei ole loomulik (*joon. 1*). Sellest tulenevalt sai selgeks, et tuleb leida parem vormi valmistamise meetod ning järgmiseks katsetuseks sai proov luua vormi mitte kolme- vaid kaheosalisena.

2.1.2. Kaheosaline vorm karbis

Kaheosalise vormi tegemise idee tuli minu juhendajal Silvi Kard'il. Selle jaoks otsustasime ehitada juba eelnevalt kasutatud karbi sisse kõrgenduse, mis hoiaks jalga nurga all ning võimaldaks seega kipsisegul valguda esimese valamisega üle pahkluu, jättes samas jala pealse vabaks. Niisiis tegutsesin algul analoogselt nagu esimese vormi puhul: kilega kaetud karpi valasin kihi kipsisegu, mis moodustaks vormi põhja (*joon. 2*).

Joonis 2 Valatud vormi põhi

Peale tahkumist segasin uue segu ning valasin selle karpi, kuid seekord oli kiht märksa paksem ning ma asetasin vaseliiniga määritud jalalaba sinna õrnalt ning hoidsin seda pisut kõrgemal, mitte ei toetanud vastu põhja (*joon. 3*).

Joonis 3 Kaheosalise vormi algus

Joonis 3.1 Kaheosalise vormi lõpp

Et jalg ära ei väsiks ning, et see kipsi kivistumise ajal liialt ei liiguks, asetasin istudes põlve alla kõrgenduse hoidmaks jalga kindlalt paigal. Kui kips oli kivistunud, uuristasin jällegi sellesse koonusjad augud ning eemaldasin jala ettevaatlikult. Seejärel puhastasin vormi kipsipurust, määrisin selle pealt poolt rohke vaseliiniga ning asetasin jala tagasi vormi. Uue kipsiseguga katsin nüüd ka jala pealse (*joon. 3*.1). Nagu esimese vormi puhul, nii kasutasin ka siin alguses vedelamat segu detailsuse saavutamiseks ning seejärel tahkemat tugevuse ja paksuse jaoks.

Peale järjekordset ootamist eemaldasin vormi pealmise osa jalga ettevaatlikult liigutades ning vormi äärtest noaga aidates. Sellel hetkel sai selgeks, et edaspidi oleks mõttekas veel vedelasse vormi suruda traadist konks, mis hiljem vormi eemaldamise ning edaspidise käsitlemise lihtsamaks muudaks. Valmis vorm oli küll tõepärasem ning vähemate osade tõttu efektiivsem ja aegasäästvam kui esimene, ent siiski valmistas muret materjalikulu. Nimelt oli kasutatud karbi suuruse tõttu läinud üpris palju kipsi raisku karbi nurkade täiteks, mis omakorda muutis vormi ka päris raskeks ja massiivseks (*joon. 4*). Sellest tulenevalt tuli leida moodus, kuidas saadav vorm rohkem jalakuju järgiks ning seega materjali kokku hoiaks.

Joonis 4 Esimene kaheosaline vorm

2.1.3. Kaheosaline vorm kilega

Tulenevalt kingakarpi tehtud vormi materjalikulukusest sai järgmise katsetus juures pandud karbi nurkadesse penoplasti tükid ning samuti asendasin õhukese toidukile suurema ja tugevamaga, et saaks reguleerida kipsisegu valgumist. Selleks, et lõpuks valmiv laibakuur võimalikult mitmekesine oleks, otsustasin kõik vormikatsetused teha erinevate inimeste jalgadest. Sedakorda võtsin jäljendid oma juhendajalt Silvi Kard'ilt. Niisiis valasin nagu ka varasemalt vormi põhja kihi kipsisegu põhja tugevdamiseks ning peale tahkumist teise paksema kihi, millesse asetada jalg. Kui jalalaba oli vormi asetatud, tõmbasin aluskile kanna juurest ülespoole. Selle tulemusel jäi vormi tagaosa kandilise asemel ümara kujuga ning hoidis nurkade näol kokku materjali. Suureks miinuseks oli aga asjaolu, et kile tuli hoida pikka aega ja tugevalt pinge all, et kips kivistudes just soovitud kuju võtaks. See oli ebamugav ja väsitav ning pikemas perspektiivis selgelt ebaotstarbekas. Kuid antud kaks vormi said siiski valmis tehtud. Pealmised kihid sai pandud täpselt sama põhimõttega nagu eelmise katsetuse puhul, lisandina aga juba mainitud traadist konksud hilisemaks mugavaks käsitlemiseks (*joon. 5*).

Joonis 5 Esiplaanil teine kaheosaline vorm

Kilega vormid olid küll karbiga tehtutega võrreldes materjali suhtes pisut ratsionaalsemad, ent nende valmistamine oli seevastu ebamugavam ja raskem. Seetõttu oli tarvis leida veelgi parem moodus, mis hoiaks kokku nii materjali kui ka aega ja vaeva.

2.1.4. Kaheosaline vorm penoplastiga

Oli selge, et kipsi valamiseks on tarvis vormi, mis järgiks rohkem inimese jala kuju ning oleks spetsiaalselt selleks otstarbeks valmistatud. Samas tuli silmas pidada, et sama vormi korduvaks ja erinevate inimeste puhul kasutamiseks pidi see olema võrdlemisi universaalne ning kindlasti vastupidav. Esialgu käis peast läbi mõte valmistada spetsiaalne puidust raketis, enne kui tuli idee uuristada penoplastist kuubikusse sobiv auk jala jaoks. Selleks võtsin kaks penoplasti tükki ning markeerisin kummalegi enda jalanõude järgi põhimõttelised avade suurused. Seejärel hakkasin noa abil avausi uuristama. Pidades silmas asjaolu, et valatud kipsvormi paremaks kättesaamiseks peaks ava alt kitsenema, hoidsin nuga lõikamise ajal nurga all suunaga lõikeäärest vormi sisemuse poole. Lisaks jätkasin siingi juba varem välja kujunenud süsteemi, kus vormi esiosa on kõrgem. Põhjuseks ikka võimalus jäljendeid kaheosalistena valmistada. Kuna järgmiseks eesmärgiks oli saada jäljendid suurematest, soovitavalt meesterahva jalgadest, siis tegin penoplastist vormid teadlikult pikemad ja laiemad.

Kui vormid olid valmis lõigatud ning leitud suurema jalanumbriga inimene, siis valasin nagu varasemaltki vormide põhja õhukese kihi kipsisegu ning lasin kivistuda. Esmasel kasutamisel tegin vea, jättes lisamata kile vormide põhja (*joon. 6*), mis oleks hiljem nende välja võtmist tunduvalt hõlbustanud. Samas õnnestus kipsist vormid noa abil siiski kätte saada.

Joonis 6 Ilma kileta jäljendid vormis

Peale aluskihi tahkumist segasin suurema koguse segu ning valasin seda mõlemasse vormi võrdsel hulgal. Kui vaseliiniga määritud jalad olid segusse asetatud, siis silusin veel selle ääri, et jaotus ühtlasem oleks ning lasin kivistuda (*joon. 7*).

Joonis 7 Penoplastis vormi algus

Joonis 8 Penoplastis vormi lõpp

Peale kivistumist ja jalgade välja võtmist uuristasin vormidesse jällegi väikesed augud, puhastasin need purust ning määrisin vaseliiniga. Peale jalgade tagasi vormi asetamist katsin need uuesti kipsiseguga, lisasin traadist konksud ning lasin kivistuda (*joon. 8*).

Peale järjekordset ootamist eemaldasin ettevaatlikult vormi pealmised osad, võimaldades seega jalad vormidest välja võtta. Lõpp-tulemusena saadud vormid olid siiani proovitutest kindlasti kõige efektiivsemad nii materjali- ja ajakulu kui ka lihtsuse ja mugavuse mõttes. Oli selge, et just selle metoodikaga tasub jätkata. Lõikasin penoplastist veel ühe paari väiksemas mõõdus alusvorme ning erinevate "modellide" abiga valmistasin veel kolm paari kipsjäljendeid, mis andsid mulle kokku kuus erinevat jalapaari. Nende kuue paari abil hakkasingi katsetama erinevaid meetodeid kuidas valmistada võimalikult loomutruusid ent samas ajanappuse tõttu ka kiirelt valmivaid mudeleid jalgadest.

2.2. Jalgade valmistamine

Olles eelnevalt konsulteerinud Vanemuise teatri butafoori Terje Kiho'ga, kes on varasemalt kokku puutunud samas stiilis käelabade tegemisega, alustasin katsetamist otseselt tema nõuannete põhjal. Nimelt soovitas ta määrida kipsvorm seest vaseliiniga ning seejärel katta see pintsli abil õhukese kihi värvitava akrüülhermeetikuga, lasta kuivada ning katta järgmise kihi

hermeetikuga. Seda protsessi tuleks korrata nii kaua, et kogu kihi paksus oleks umbes 1 mm. Seejärel tuleks ülejäänud vormi sisu täita isepaisuva montaaživahuga. Lõpp-tulemuseks peaks sellise meetodiga jääma üpris nahataolise struktuuri ja elastsusega pealiskiht ning samas kaalult võrdlemisi kerge mudel. Kuna just see oli ka minu eesmärk, siis hakkasin nende juhiste järgi katsetama.

2.2.1. Jalad akrüülhermeetikuga

Kuna oli oluline, et tegemist oleks värvitava hermeetikuga, siis kasutasin Makroflex FX130 valget värvi akrüülhermeetikut. Alustades vajutasin hermeetikut tuubist peenikese joana otse vaseliiniga määritud kipsvormi ning ühtlustasin seda pintsli abil. Arvestades hermeetiku võrdlemisi tihedat konsistentsi mõistsin, et selline meetod kujuneb liialt aeganõudvaks. Seetõttu otsustasin pigistada eraldi kaussi korraga välja suurema koguse hermeetikut ning segada seda natukese veega, mis muudaks pintsliga pealekandmise lihtsamaks ning eeldatavalt kiirendaks ka kuivamisprotsessi. See osutus õigeks otsuseks ning nõnda katsin kiht kihi haaval järjest ära kõik oma kipsvormid (*joon. 9*).

Joonis 9 Hermeetikuga täidetud vormid

Arvestades asjaolu, et vorme oli kokku 12 tükki, siis sai viimase vormi kihti lõpetades pea kohe alustada jälle otsast peale esimese vormi järgmise kihiga. Paksuse kasvades aeglustus muidugi ka kuivamisprotsess, mistõttu võtsin appi kuumapuhuri, et seda kiirendada. Olles kõikidesse vormidesse pintseldanud umbes 5 kihti (suuremate jalgade puhul tundus vaja minevat rohkem kihte) ning lasknud neil kuivada, otsustasin ära katsetada polüuretaan- ehk montaaživahuga

täitmist. Terje Kiho soovituse kohaselt lasin vahtu kõigepealt ainult varvastesse, panin vormi pooled omavahel kokku ning lasin sellel osal ära paisuda (*joon. 10*) sest vastasel juhul võtaks paisumisprotsess märksa kauem aega ning vaht ei jääks väga tihe ja tugev.

Joonis 10 Esimene vahuga täitmine

Joonis 11 Vahuga täidetud vormid

Peale umbes kümneminutilist tahenemist täitsin montaaživahuga ära ka ülejäänud vormi ning igaks juhuks fikseerisin vormid otstest nööriga (*joon. 11*), et jalad paisudes ei deformeeruks. Kuna tegu oli esimese katsetusega, siis jätsin vormid paisuma ja puutumata terveks ööks.

Järgmisel päeval sidusin kinnitava nööri lahti ning üritasin ettevaatlikult noaga aidates vormi avada. Kartes lõhkuda nii vorme kui nende sees olevaid jalgu, võttis esmakordne avamine palju aega. Hiljem sai aga selgeks, et tegelikult on mõlemad osad võrdlemisi tugevad ning sageli on korrektse lõpp-tulemuse nimel mõttekas vorm pigem kiiresti lahti tõmmata kui vähehaaval urgitseda. Isegi kui jala mudel seetõttu pooleks rebeneb, on kahte konkreetset tükki hiljem montaaživahuga lihtsam ühendada kui väikesi eraldunud osasid tagasi “liimida”.

Olles vormid lahti saanud eemaldasin nendest jalgade mudelid (*joon. 12*). Lähemal vaatlusel sai selgeks, et akrüülhermeetiku kiht peaks ideaalse tulemuse saavutamiseks olema märksa paksem ning seega selleks vaja minev aeg ka tunduvalt pikem. Lisaks tundus mulle, et oleks mõttekas hermeetikut juba enne peale kandmist veidikene toonida. Juhul kui jalad peaksid mingil põhjusel kahjustada saama ning värv mõnest kohast kuluma, ei paljastuks sealt alt lumivalge hermeetik ning samuti oleks juba toonitud pinda lihtsam värvida.

Joonis 12 Esimesed valmis mudelid jalgadest

Hakates ette valmistama järgmist hulka jalgu segasin ma niisiis hermeetikusse pisut kollakat pigmenti ning edasi käitusin juba samamoodi nagu esimesel korral, pannes seekord hermeetiku kihte pisut paksemalt ning rohkem (*joon. 13*).

Joonis 13 Toonitud hermeetik

Joonis 14 Korrigeeritud mudel

Olles tunde järgi piisavalt kihte ladunud, täitsin ma kõigepealt vormide varba- ning tallaosad vahuga ning peale tahkumist ka ülejäänu. Ka seekorda jäid vormid ööseks tahkuma ning

järgmisel päeval eemaldasin need juba iga korraga järjest kiiremini ja vilunumalt. Saadud tulemus oli rahuldav, ent pidin kõik jalad siiski veel pintsli ja hermeetikuga üle käima (*joon. 14*) ning ka siis ei jäänud tulemus päris realistlik. Samas oli teada, et lava peal paigutuvad need jalad võrdlemisi tagaplaanile ning hämarasse valgusesse, seega ei olnudki tarvis üdini detailset ja lähivaatlusel loomulikku tulemust saavutada. Mõistsin, et arvestades hermeetiku kasutamisele kuluvat aega, vaeva ja materjali oleks mõsitlik katsetada mõnda muud meetodit. Kipsvormide rohkus võimaldas mul väga hästi katsetada ja proovida erinevaid nippe ning neid omavahel varieerida.

2.2.2. Jalad montaaživahuga

Tekkis idee proovida jalgu valmistada ilma akrüülhermeetikuta, ainult montaaživahtu kasutades. Et mitte kipsvorme ära rikkuda, tegin kõigepealt katse selles osas, kas tahkunud montaaživaht üldse tuleb vaseliiniga määritud kipsi küljest lahti. Katse näitas, et korraliku vaseliini kihi puhul tuleb vaht muretult lahti. Järgmiseks katsetasingi ühe jalapaariga ainult montaaživahust tehtud jalgu. Põhimõte mitmes osas (kõigepealt varbad, siis muu) vahu kasutamisest tundus olevat ka siinkohal paslik. Sellise meetodiga oli aja ja vaeva kokkuhoid märkimisväärne ning üks paar jalgu valmis vaid paari tunniga, võrreldes eelnevalt üle öö tahkunud variandiga. Saades kätte esimese katsetuse, oli selge, et jalgade pind nõuab pisut täiustamist. Selleks täitsin montaaživahuga madalat survet kasutades õhumullidest jäänud augud jalgades (*joon. 15*) ning lasin neil tahkuda. Peale seda lõikasin üleliigsed osad lihtsalt noaga ära ning lihvisin kergelt liivapaberiga üle. Kuna mul oli varasemast katsetusest jäänud alles hulk toonitud akrüülhermeetikut, siis otsustasin proovida katta sellega lihvitud vahu pinda (*joon. 16*), et muuta seda pisut ühtlasemaks ning lisaks ka tugevamaks ja vastupidavamaks.

Joonis 15 Vahuga täidetud õhumullid

Joonis 16 Hermeetikuga kaetud mudelid

Sai selgeks, et viimane meetod on siiani proovitutest kõige efektiivsem. Samas panin tulemust uurides ja jalgu omavahel võrreldes tähele, et praeguse tehnoloogia puhul jäi jalgade tallaossa märgatavalt rohkem õhumulle kui nende pealsesse. Minu lõpp-eesmärki arvestades oleksin pigem soovinud, et tald kogu jalast kõige ühtlasem ja tihedam oleks. Eeldasin, et selle probleemi põhjuseks on asjaolu, et täitsin vahuga esmalt talla osa ning alles hiljem jala pealmise osa. Sellest tulenevalt paisus vaht loogiliselt võttes pigem ülespoole ning täitis jalapealses rohkem õhumulle ja avasid. Et seda protsessi ringi pöörata, hakkasin edaspidi laskma vahu esimest kihti jalapealsesse ossa. Kui esimene oli tahkunud, lasin peale teise kihi ning peale tahkumist lasin viimase kolmanda kihi talla peale ning sidusin vormi tugevasti nööriga kinni. Selgus, et minu eeldused olid olnud õiged ning sellise meetodiga tulid jalgade tallad tõepoolest ühtlasemad ja tihedamad. Arvestades vajaminevate jalgade kogust ning seda, et tegin neid üksi, oli selge, et jätkan sama tehnoloogiaga. See võimaldas pidevalt tegutseda - ei tulnud oodata millegi kuivamise järgi sest kõik toimus järk-järgult. Mida rohkem jalgu valmis sai, seda rohkem oli tegemist. Eri järkudesse jõudnud “laadungid” võimaldasid pidevalt millegi erinevaga tegeleda ning see hoidis mu tööd rutiinseks muutumast.

2.3. Katsetused ja viimistlemine

Olles saavutanud jalgade valmistamisel juba teatava vilumuse, hakkasin katsetama erinevaid meetodeid kuidas varieerida jalgade kuju ja ilmet, et lõpp-tulemus oleks vaheldusrikkam. Ainult montaaživahust jalgade suur pluss oli näiteks see, et neid andis noaga lõigates muuta nii väiksemaks kui kitsamaks. Sellest tulenevalt tekkis idee proovida vahust osasid ka juurde kasvatada, mis võimaldaks jalgu laiemaks ja pikemaks muuta ning seejärel noaga soovitud kujuga välja lõigata (*joon. 17*).

Joonis 17 Laiemaks ehitatud mudel

Joonis 18 Plastiliinist pöiakõrgendus

Minu võetud kipsvormidest kaks paari jalgu olid suure numbriga meeste jalad, ent mõlemad neist olid suhteliselt lameda pöiavõlviga. Kartsin, et sellistest jalgadest mudelid võivad lavavalguses jääda liiga tuimad ja isegi ebaloomulikud. Üks võimalus selle vältimiseks oli lihtsalt noaga pöiavõlvi suuremaks lõigata, ent see tundus materjali raiskamisena. Seega otsustasin proovida juba enne vahu laskmist kipsvormiga pisut manipuleerida ja voolisin plastiliinist kõrgenduse pöiaosale (*joon. 18*). Lisaks täitsin plastiliiniga ka mõningaid väiksemaid osasid, kus vaht kippus muidu vormi eemaldamisel katki rebenema.

Kuna lavalt pidid lõpuks näha jääma vaid tallad, siis ühe variandina katsetasin ka jala nn kasvatamist ainult tallast. Selle jaoks lasin montaaživahtu kipsvormi tallaosale ilma vormi pealseta, eemaldasin peale tahkumist vahu vormist ning hakkasin seda kiht kihi haaval kõrgemaks ehitama. Kui kõrgus tundus piisav, siis lõikasin sellest noaga välja sobiva jalakuju (*joon. 19*). Seesugune meetod oli küll kasulik selles suhtes, et kipsvorme oleks saanud tihedamini kasutada, ent samas oli materjalikulu montaaživahu näol ebaotstarbekalt suur.

Joonis 19 Tallale kasvatatud mudel

Joonis 20 Sisemise karkassi loomine

Kuna praeguseks välja kujunenud meetodi puhul olid jalad vormist võetuna üpris õrnad, siis kartsin, et need võivad ajapikku näiteks transpordi käigus murduda. Seetõttu otsustasin vahu sisse nn karkassi tekitada. Selleks kasutasin nööri ning kanga tükke, millega ühendasin kindlamalt varbad jalalabaga (*joon. 20*). Need ribad jäid kahe vahu kihi vahele ning teoorias peaksid ära hoidma seda, et mingil põhjusel murdnud varvas jala küljest päris ära ei kukuks. Hilisemalt olen aru saanud, et tegelikult sellist ohtu väga ei olnud ning järgmine kord sarnast asja valmistades võib selle sammu vahele jätta.

Kui kogunenud oli juba suurem hulk jalgu, siis otsustasin hakata nende peal ka värve ja viimistlust katsetama. Värvimiseks kasutasin teatri varudest leitud mitmesuguste värvide jääke ning pealekandmiseks valdavalt porolooni tükke või siis kitsamate kohtade jaoks pintslit. Esimeste katsetustega andsin jalgadele kollakas-roheka tooni ning värvisin varvaste ja pöia osa mustaga, et mulje jääks ruumilisem ning seejärel katsin jalad läikiva lakiga (*joon. 21*). Tulemust vaadates tundus, et tonaalsuselt võiksid jalad olla pigem heledamad ning katvat lakki pole tõenäoliselt üldse tarvis. Niisiis jätkasin värvimist rohkem lillakas-siniste toonidega (*joon. 22*). Värvimise ajal tuli silmas pidada seda, et kõik jalad ikka omavahel paarikaupa sarnaselt värvitud saaks. Et hiljem segadust ei tekiks, tähistasin kõik paarid vastavate tähtedega, mille kirjutasin markeriga lõigatud sääreosa peale.

Joonis 21 Esimene värvikatsetus *Joonis 22* Värvipalett jalgadele

Nagu ma juba mainisin, siis mõningad jalad said vormist eemaldamisel üht või teist moodi kahjustada. Kui enamjaolt püüdsin ma neid uuesti korralikult kokku liimida ning ühtlaseks lihvida, siis aeg-ajalt jätsin teadlikult mõne augu või kumeruse alles, et need värvide abil justkui vigastusteks muuta (*joon. 23*).

Joonis 23 Vigastuste imiteerimine

2.4. Lõpp-tulemus

Kui valmis oli umbes 40 paari jalgu, siis hakkasin neid katsetuseks ettenähtud kasti paigutama (*joon. 24*) ning tundus, et olemasolevast hulgast jääb väheks. Seega valmistasin veel ligi kümme paari ning hakkasin seejärel koos lavastuse kunstnikuga neid paika liimima. Liimimiseks kasutasin lavastusala juhi Andrus Jõhviku soovitusel spetsiaalset liim-montaažvahtu. Antud vahu

tahkumine võttis mõistagi veidi aega, seepärast panin jalgade liimimise järel varvaste alla porolooni tükke, et liimitav pind kindlalt püsiks. Jalgade paigutamisel lõikasin kinnituspinda erinevate nurkade alla, et jätta loomulikumat ja ebakorrapärasemat muljet kui kuhjast laipadest (*joon. 25*). Kui kõik jalad liimitud said, selgus, et tegelikult läkski vaja täpselt 40 paari jalgu, mistõttu jäi osa valmistatutest ka üle.

Joonis 24 Esmane paigutus

Joonis 25 Reaalne paigutus liimimisel

Peale liimi kuivamist ning poroloonist tugede eemaldamist oligi laibakuur valmis. Hiljem valmistasin ja lisasin varvaste otsa rippuma veel kümmekond papist silti ning liimisin need igaks juhuks ka silikooniga jalgade külge kinni. Seejärel oli minu töö tehtud ning edasi liikus sein lavale, kus see üles riputati (*joon. 26*) ning valguskunstnik sellele sobiva valguse valis (vt lisa 1).

Joonis 26 Seina lõpp-tulemus

3. ROTIMASKIDE VALMISTAMINE

Kui antud lavastuses oli minu põhiülesandeks juba kirjeldatud laibakuuri valmistamine, siis teiseks osaks oli nelja suure rotimaski meisterdamine, mis istuksid hästi pähe konkreetsetele näitlejatele. Maskid pidid kujutama vanu ja räsitud rotte. Kui algselt oli plaanis teha maskide karkass poroloonist, siis minu juhendaja Silvi Kard pakkus selle jaoks välja hoopis varaformi. Varaform on võrgutaoline materjal, mis kujutab endast termoplastilise vaiguga töödeldud puuvillakiude. Tegu on tavaolekus jäiga ja tahke materjaliga, mida on võimalik temperatuuri toimel (kuumusega) vormida ja siluda vastavalt soovile ja vajadusele alusvormi järgi. Kuna mul eelnevat isiklikku kogemust selle materjali vormimisega ei olnud, siis võtsin uue väljakutse hea meelega vastu. Varaformi kasuks osutas eriti asjaolu, et tegu on äärmiselt kerge ent samas tugeva ja püsiva materjaliga ning selle külge on äärmiselt lihtne mitmesuguseid kangaid ja muid materjale kinnitada.

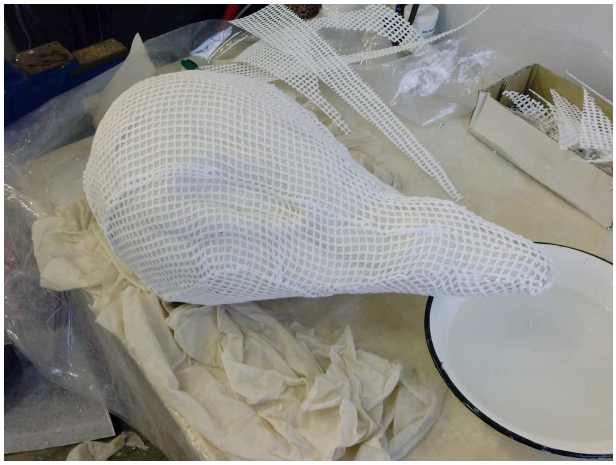
3.1. Varaformist karkass

Varaformist kujutise loomise eelduseks on niisiis alusvorm. Antud olukorras tundus kõige mõttekam valmistada see penoplastist. Alusvormi puhul on tarvis arvestada, et see peab kannatama kuumumst varaformiga töötamise ajal. Niisiis lõikasin kunstniku kavandi põhjal sae ja noa abil penoplastist välja roti pea kuju (*joon. 27*).

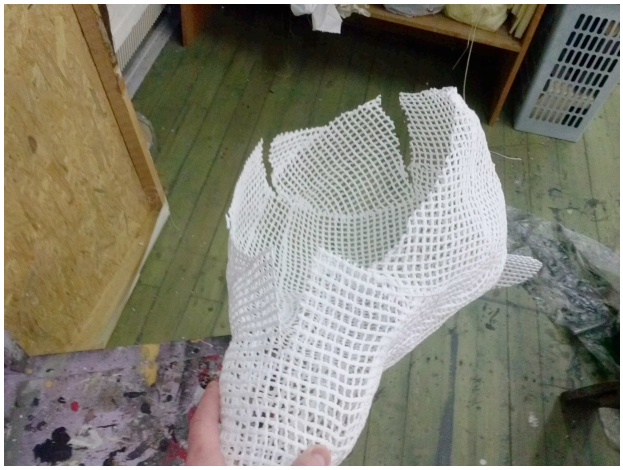

Joonis 27 Penoplastist alusvormi lõikamine

Seejärel katsin penoplastist vormi märja kangaga, mis takistaks penoplasti sulamist või deformeerumist kuumuse mõjul. Peale seda lõikasin kääridega varaformist piklikud kolmnurksed tükid ning hakkasin neid ükshaaval vormi peale painutama. Selle jaoks kastsin iga varaformi tüki kuuma vette (ideaalis 70°C), leotasin seda mõned sekundid kuni pehmenemiseni ning vajutasin seejärel vormi peale ja silusin kätega soovitud kujule vastavaks. Varaform pehmeneb sõltuvalt tingimustest keskmiselt 30 sekundiga ning selle töötlemisaeg toatemperatuuril on 2-4 minutit[2]. Nõnda katsin varaformiga ära kogu alusvormi (*joon. 28*), jättes vabaks vaid põhja osa, kust näitleja hiljem pea sisse saaks panna.

Joonis 28 Varaformiga kaetud alusvorm

Joonis 29 Alusvormilt eemaldatud mask

[2] Douglas and Sturgess. *Varaform instructions* (05.05.2014)

Kuna algselt paigutatud varaformi tükid olid kattuvad ning nende ääred kohati väljaulatuvad, siis viimistlesin need kuumapuhuri abil ühtlaseks ja siledaks. Selle jaoks kuumutasin vastava ala üles ning niiskete sõrmedega lihtsalt vajutasin ja silusin selle tasaseks. Pehmena on varaform nagu vaha ent vaid paarikümne sekundiga taastab ta jahtudes oma tahke oleku. Samas peab vormi kuumutades jälgima, et seda kattev kangas oleks ikka pidevalt niiske ning vajadusel seda veelgi niisutama, muidu kuumeneks penoplast üle. Olles saavutanud rahuldava tulemuse, hakkasin varaformi selle aluselt eemaldama. Kuna teadsin, et sama penoplastist vormiga on tarvis teha veel kolm maski, siis oli tähtis, et see jääks eemaldamise käigus terveks. Et seda võimaldada, tuli teha varaformi sisselõikeid ning penoplast sealt lihtsalt jõuga välja tõmmata. Saadud maski sisselõiked (*joon. 29*) parandasin varaformi ribade ning kuumapuhuri abil uuesti kokku sulatades. Kuna tegemist oli otseselt inimesega kokku puutuva esemega, siis katsin maski teravad ääred kangast paelaga, mille kinnitasin kuuma liimiga (*joon. 30*).

Joonis 30 Ääristatud mask

Joonis 31 Valmis maskid kõrvadega

Sama tehnoloogiat kasutades valmistasin ka kolm ülejäänud maski. Viimase kahe maski puhul lisasin ka varaformist väikesed kõrvad, mille külge saaks porolooni liimida. Kahe esimese maski juures liimisin poroloonist kõrvad ilma alustoeta (*joon. 31*). Kui karkassid olid valmis tehtud, oli aeg loomingulisema osa ehk nende katmisega tegeleda.

3.2. Karkassi katmine ja sisu tekitamine

Varaformi võrkjas struktuur võimaldab enda külge mitmesuguseid kinnitusi ning selle kerge kaal ei anna valmistatavatele kujutistele liigset lisaraskust, eriti suur pluss on see just maskide tegemisel. Antud rottide puhul jättis kunstnik mulle katmise osas vabad käed, eeldus oli vaid, et lõpp-tulemus oleks võimalikult räsitud ja võigas. Otsustasin karkassid alustuseks halli kangaga katta. Selleks lõikasin vanadest jääkidest välja tükid ning liimisin need PVA liimi kasutades varaformile, jättes meelega sisse kortse ja ebatasasusi. Nagu juba mainitud, siis kõrvad valmistasin poroloonist. Peale esimese kanga kuivamist ja kinnitumist toonisin selle kõrgemaid kohti valge värviga (*joon. 32*).

Joonis 32 Esmaselt kaetud maskid

Joonis 33 Ebatasasuste lisamine

Järgmise etapina hakkasin maske katma vanaaegse halli vatiiniga. Et lisada veelgi ebatasasusi, liimisin selle alla mõningaid porolooni tükke (*joon. 33*). Vatiini kinnitasin karkassi külge niidi ja nõelaga käsitsi õmmeldes. Võimalik oleks olnud ka liimida, kuid tahtsin, et pealispind jääks pigem pehme kui liimist tulenevalt kõva ja fikseeritud. Peale vatiini õmblemist hakkasin siia-sinna lisama taku, harutatud nööri ning rebitud vatiini tükke. Need kinnitasin valdavalt universaalliimiga TIXO, nööride puhul kasutasin palju ka lihtsat sidumist varaformi võrgu külge. Tegelesin ühe maskiga korraga, tehes selle kuni lõpuni valmis sest lootsin, et nii tulevad need ehk omavahel pisut erineva käekirjaga kuna tekivad uued ideed kuidas ja kuhu midagi kinnitada. Kui kõik maskid olid materjaliga kaetud, tuli Silvi Kard'il hea idee lisada detailidena ka silmad. Selle jaoks leidis ta erinevaid säravaid nööpe, millel ma tagumise osa ära lõikasin ning silikooniga maskide külge liimisin. Õmblesin veel kangatüki sisse mässitud vatiinist ümarad ninad ning sellega oli maskide väline kuju valmis (*joon. 34*).

Joonis 34 Valmis maskid

Joonis 35 Maskide sisu lahendus

Järgmiseks oli tarvis luua maskidesse personaalselt näitlejale sobiv sisu. Selle jaoks sai välja uuritud konkreetsete näitlejate peaümbermõõdud, kelleks algselt pidid olema Ireen Kennik, Arvi Hallik, Ahti Puudersell ning Jüri Vlassov. Järgmiseks arvutasin enda pead ning mulle sobivat suurust arvestades välja kui pikad porolooni ribad tuleb igasse maski lõigata. Tulenevalt porolooni paksusest ning eripärast selgus, et iga riba pidi reaalselt 4,5cm pikem olema kui inimese peaümbermõõt. Liimisin lõigatud ribad TIXO abil torudeks ning sama liimiga kinnitasin nad ka maskide sisse vastu tagumist serva. Igasse torusse kirjutasin markeriga nii näitleja nime kui peaümbermõõdu. Et näitleja pea liiga sügavale ja mask seega liiga näo ette ei vajuks, lisasin juurde veel porolooni tükke (*joon. 35*). Et porolooni hele äär välja ei paistaks, liimisin sellele lisaks ka tüki halli kangast. Seejärel oli oluline, et näitlejad oma maske suuruse ja mugavuse suhtes prooviksid. Üllataval kombel sobisid kõik neli maski juba esimesel proovimisel veatult. Hiljem asendus ühe maski kandmises Jüri Vlassov küll Ago Andersoniga, kuid õnneks sobis valmis mask mõõtudelt ka talle.

Sellega oli minupoolne praktiline osa valmis (vt lisa 2). Proovide käigus selgus hiljem, et rotimaskide puhul soovis kunstnik nende kuklaosasse paksendust, et muuta üleminekut peast seljale rotilikumaks. Selle teostas aga juba Silvi Kard. Lisaks kinnitati igasse maski helimeistrite poolt ka väikesed mikrofonid ning rotid olidki valmis lavale minekuks (vt lisa 3).

4. JÄRELDUSED NING ENESEANALÜÜS

Valisin lavastuse “Vares” oma lõputööks sest mulle tundus huvitava väljakutsena selle jaoks vaja minevate esemete loomine. Seda ilmselt just seetõttu, et mul puudus varasem kogemus millegi analoogse valmistamisel ning seega soovisin kasutada head võimalust uute tehnoloogiate leiutamiseks ning katsetamiseks.

Laibakuuri valmistamisel sain eelkõige väga hästi selgeks inimjalgadest kipsvormide võtmise võimalused ning tean edaspidi millist konkreetset meetodit soovitud tulemuse saamiseks valida. Samuti sain palju kogenumaks montaaživahu kasutamise ja käitumise osas. Olles varem seda vaid suuremahulisemateks töödeks tarvitanud, nägin nüüd võimalusi ka väikeste ning üllatavalt detailsete esemete valmistamiseks. Rotimaskide tegemisel oli suurimaks õppetunniks loomulikult varaformi esmakordne kasutamine. Selle äärmiselt lihtne ja loogiline kasutatvus ning suurt võimalusterohkus tuli mulle mõningase üllatusena ning andis tulevikuks hulgaliselt ideid.

Enesele püstiatud eesmärgi võimalikult efektiivsete tehnoloogiate loomisest suutsin ma oma hinnangul täita ning see annab mulle edaspidiseks suure kogemuse ja ajalise ning töömahulise võidu analoogsete või samadest materjalidest elementide loomisel.

Jalgade valmistamisel tekkis hetk, kus pidin endale tunnistama, et suurele lavale hämarasse valgusesse mineva objektina ei pea laibakuur olema ideaalselt detailne lähivaatlusel. Alguses oli sellega raske leppida sest töö käigus igat detaili pidevalt lähedalt nähes tundus vahepeal, et tegu ei ole piisavalt kvaliteetse tulemusega. Seda hirmu aitas leevendada aeg-ajalt tulemuse distantsilt vaatamine. Sama kehtis ka rotimaskide puhul. Kui ma viimaks esietendusel oma tehtud asju esmakordselt laval nägin, olin ma pisut pettunud, et laibakuuri seina kasutati algse kahe stseeni asemel vaid ühes ning rotimaskide laval olemise ajal vilkusid seal terves ulatuses projitseeritud valgusvihud (vt lisa 3), mistõttu maske endid oli näha vaid kuju ja vormi osas. Kuigi teadsin, et seesuguses kontseptsioonis oleksid maskid võinud ka märksa lihtsamad olla, olin siiski oma

tööga rahul sest maskid pidid valmis olema paar nädalat enne esietendust ning tean, et valguslahendused laval võivad teoreetiliselt muutuda ka veel peale esietendust.

Järeldusi kokku võttes võin öelda, et arenesin selle tööprotsessi käigus nii kogemuste kui mõttemaailma osas. Lisaks uutele praktilistele nippidele hakkasin paremini tunnetama vahet töövalguses paarikümne sentimeetri kaugusel viibiva eseme ja suurel laval lavavalguses paikneva sama objekti vahel. Olles varasemalt midagi luues püüdnud neid ikka viimse detailini ja igas olukorras vaadatuna ideaalseks lihvida, mõistan nüüd selgemini, et reaalses teatritöös ei piira seda mitte ainult ajanappus vaid ka tegelik vajaduse puudumine. Seda ka just seetõttu, et kõik lavale loodav on nii või naa ajutine ning saalist vaatava publiku jaoks illusiooni loomine on võimalik ka lihtsate ja ometigi efektiivsete vahenditega.

KOKKUVÕTE

Minu lõputööks oli osaline butafoorsete elementide loomine Liina Unt'i kujundatud lavastusele "Vares" Endla teatri suures saalis. Loodavateks elementideks olid laibakuuri imiteeriv sein ning neli suurt näitlejatele mõeldud rotimaski. Tööprotsess oli mulle väga õpetlik ja huvitav ning möödus suuremate probleemide või takistusteta. Praktilises töös lähtusin eelkõige lavastuse kunstniku soovidest ning põhinesin kogenumate kolleegide nõuannetele, luues samas omal käel eksperimenteerides just konkreetsesse situatsiooni sobivad ja vajalikud meetodid saavutamaks parimat võimalikku tulemust.

Laibakuuri loomisel lähtusin vanema ja kogenuma kolleegi Terje Kiho soovitustest, ent töötasin lõpuks välja kipsvorme ja montaaživahtu kasutades oma meetodi, mis antud olukorras oli efektiivsem ja optimaalsem. Erinevate tehnoloogiate väljatöötamine ja katsetamine muutis esmapilgul suure hulga rutiinse tööna tundunud tegevuse hoopiski vaheldusrikkaks ja äärmiselt õpetlikuks. Sain palju uut informatsiooni kasutatud materjalide omaduste ja erinevates tingimustes käitumise osas.

Rotimaskid valmisid sujuvalt ning muretult. Võimalus töötada minu jaoks uue materjaliga varaform andis hea kogemuse ning edaspidiseks erialaseks tööks suurepärase uue alternatiivi. Varaformist loodud karkasside katmise suhtes kunstniku poolt antud vabad käed võimaldasid loomingulist lähenemist ning muutsid töö pingevabaks ja nauditavaks.

Usun, et sain nii mulle antud kui ka lisaks veel endale püstitatud ülesannete ja eesmärkidega edukalt hakkama. Nõutud elemendid valmisid õigeaegselt ning tagasiside põhjal võin öelda, et nende tasemega jäädi rahule. Vaatamata lõplike tulemuste võrdlemisi lühiajalisele laval viibimisele etenduste ajal usun, et rahulolu ja kindlustunne põhjalikult tehtud tööst ning omandatud kogemused on butafoori ametis olulisemad kui valmistatu liigne eksponeerimine.

KASUTATUD ALLIKAD

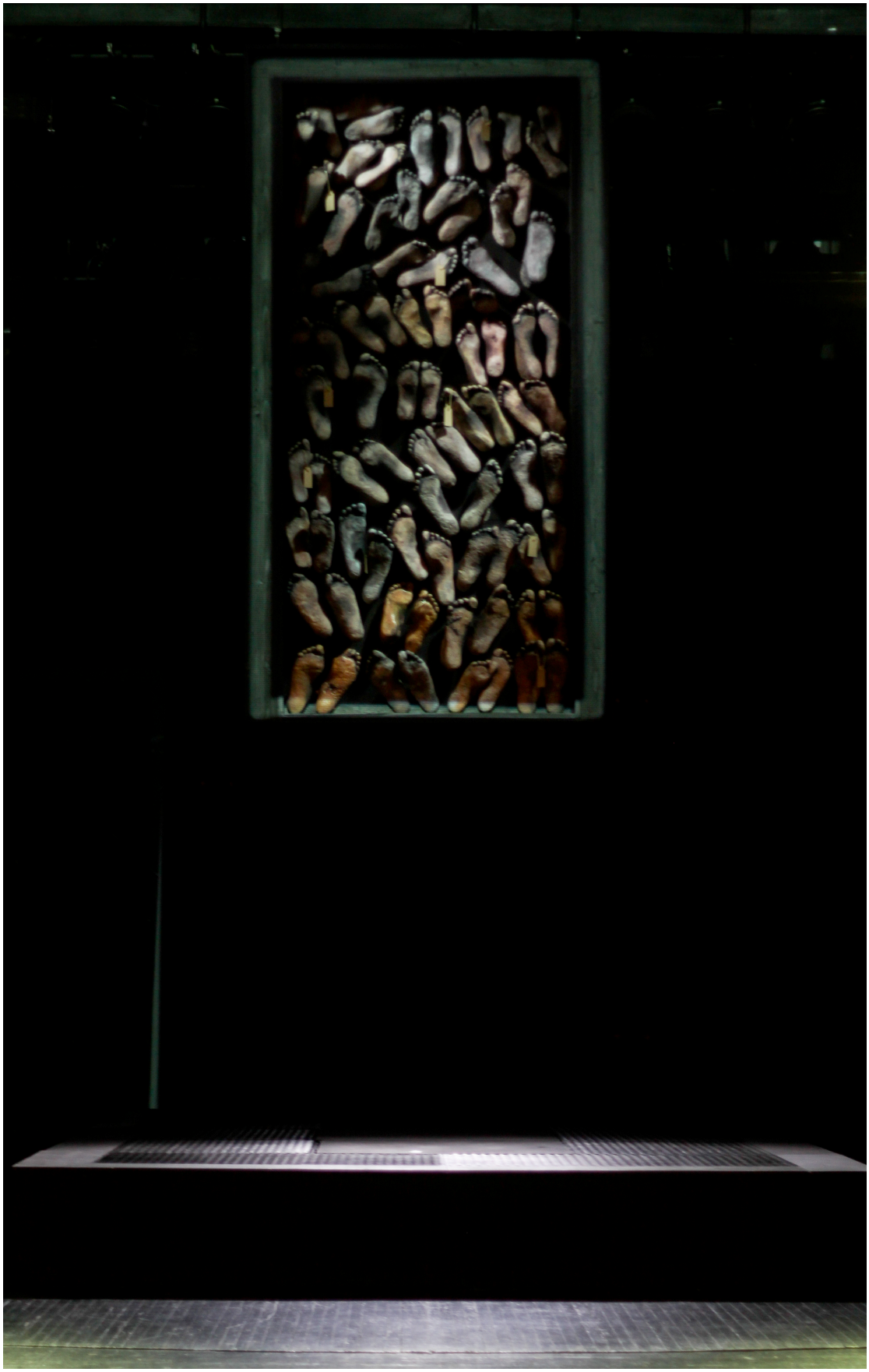
Douglas and Sturgess. *Varaform instructions*, http://www.douglasandsturgess.com/PDFs/Varaform-DS.pdf (05.05.2014)

Endla teatri kodulehekülg, http://endla.ee/lavastused/repertuaaris/vares-1 (15.03.2014)

LISAD

Lisa 1 <u>Laibakuur laval</u>
(Allikas: http://endla.ee/lavastused/repertuaaris/vares-1 (15.03.2014))

Lisa 2 Valmis rotimaskid

Lisa 3 Rotimaskid laval
(Allikas: http://endla.ee/lavastused/repertuaaris/vares-1 (15.03.2014))

SUMMARY

This dissertation is the documentation and analysis of technologies used in previously executed practical part of my diploma thesis. The practical was carried out in Endla theatre between January and March 2014. It included making specific props and decorations for a production called “Vares”, directed by Kalju Komissarov and designed by Liina Unt. My main role was to produce a wall full of prop human feet to define a morgue scene. In addition to that, I also made four big scruffy rat heads to be worn as masks by specific actors. My main task and also a personal goal was to come up with technologies that would be the most efficient when it came to consumption of time, money, material and effort put in making these elements.

By using a variety of different methods thoroughly described in this dissertation I eventually developed the most efficient way of making 50 pairs of prop feet. After taking two-piece moulds from actual human feet I greased them with Vaseline before filling in with polyurethane montage foam layer by layer to make the prop feet dense yet still light. This method was relatively fast, inexpensive and easily manageable by one person. The wall was then finalised by painting the feet and gluing them on using montage foam.

When it came to the rat heads, I constructed the framework using varaform before covering them with pieces of different fabrics and strings glued or sewn on. The inside was bolstered with foam rubber and made to fit each actor personally.

I believe that I fully managed to accomplish the goals set for me by both the theatre and myself. The whole process was exciting and educative in the sense of using different materials as well as time management and creative thinking. Even though the elements I made played a relatively marginal part in the production, I strongly value the experience and knowledge gained from the process of making them.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina **Evelyn Bernard**

(*autori nimi*)

(sünnikuupäev: 02.04.1988)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose **ENDLA TEATRI LAVASTUSELE „VARES“ LOODUD BUTAFOORSETE ELEMENTIDE TÖÖPROTSESSI JA TEHNOLOOGIATE ANALÜÜS**,

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on **Holger Rajavee**

(*juhendaja nimi*)

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **14.05.2014**